

5. nóvember 2023

Umsögn Stúdentaráðs Háskóla Íslands um “Reglur um fjárframlög til háskóla”

Stúdentaráð Háskóla Íslands (SHÍ) fagnar því að drög að nýjum reglum um fjárframlög til háskóla, sem Háskóla-, vísinda-, iðnaðar- og nýsköpunarráðuneytið hefur unnið, hafi verið lögð til samráðs í Samráðsgátt stjórnvalda. Eins og bent hefur verið á hefur líkaninu ekki verið breytt heildstætt frá aldamótum og því af mörgu að taka. Í aðdraganda ferlisins hefur SHÍ sent fulltrúa á tvær vinnustofur og fundi til upplýsingar um stöðu mála í ferlinu.

Opinber háskólamenntun

Opinber og aðgengileg háskólamenntun að góðum gæðum er mikið jafnréttismál og mikilvægt að stjórnvöld standi við loforð sín og stuðli að eflingu á því sviði. Áætlað er að veita sjálfstætt reknur háskólum 75% hlutfall af því sem opinberu háskólarnir hljóta. Farið er eftir hlutfalli sem notast er við á grunnskólastigi hér á landi í stað þess að miða við háskóla á Norðurlöndunum, þar sem hlutfallið er allt frá 30% upp í 70%. Liðurinn samfélagslegt hlutverk verður ekki skertur og því er raunskerðing nær 19%. Það er afstaða Stúdentaráðs að eðlilegt væri að hlutfall sem fer til sjálfstætt reknu háskólanna væri minna, í ljósi þess að sjálfstætt starfandi háskólar hafa sértekjumöguleika, t.a.m. skólagjöld, sem opinberu háskólarnir, eins og Háskóli Íslands, hafa ekki.

Skrásetningagjöld

Það hefur um árábil, verið grunur Stúdentaráðs að skrásetningargjaldið við Háskóla Ísland þjóni hlutverki skólagjalda, til að fjármagna daglegan rekstur háskólans. Þetta hefur Stúdentaráð ítrekað bent á í því skyni að varpa ljósi á undirfjármögnun háskólans. Nýlegur úrskurður áfrýjunarnefndar kærumála háskólanema leiðir í ljós að fullnægjandi gögn liggi ekki fyrir, sem sýni í hvað skrásetningargjaldið sé nýtt. Þetta er óásættanleg leið til fjármögnunar, en ljóst er að háskólinn leitar í þessi úrræði í neyð. Stúdentaráð veltir því upp áhyggjum sínum um að háskólanum verði ekki gert kleift að leiðrétta þetta fyrirkomulag með nýju líkani.

Tekjurnar sem skrásetningargjaldið skilar háskólanum eru dregnar frá framlögum ríkisins til háskólans, að undanskildum hlutfalli sem miðast við nemendur sem ekki eru í fullu

Stúdentaráð Háskóla Íslands

námi. Ekki er skýrt hvernig þessu verður háttað með nýju líkani en mælist Stúdentaráð eindregið til þess að þetta fyrirkomulag verði lagt af.

Stöðug fjármögnun

Í umræðum til undirbúnings nýs reiknilíkans lagið Stúdentaráð mikla áherslu á að fundin yrði fjármögnunarleið sem fæli í sér stöðuga og áreiðanlega fjármögnun háskóla. Ekki gáfust svör í ferlinu um það hvort ætlunin væri að allt fjármagn færi í gegnum líkanið, þ.e.a.s. að ekkert fjármagn væri fast framlag í nýja reiknilíkaninu. Nú hefur verið staðfest að allt fjármagn kemur til með að fara í gegnum reiknilíkanið og ekkert fast fjármagn verður veitt. Stúdentaráð telur þetta ýta undir óstöðugan rekstrargrundvöll. Stúdentaráð fagnar því að dregið sé úr vægi stakra þátta, enda búa fleiri matsþættir til stöðugara kerfi, þar sem einn þáttur er ekki ráðandi. Það hefði þó mátt ganga lengra í þessu skyni og bæta við fleiri þáttum, svo hver þáttur væri veigaminni. Þáttur kennslu er í raun minnkaður í nýja reiknilíkaninu. Kennsla fer úr 70% (breyttar einingar 65% + brautskráning 5%) í 65% (lokna einingar 42% + brautskráning 18% + kennsluauki 5%). Mikilvægt er að fjármagn sé veitt til að viðhalda gæði kennslu og náms á öllum tímum en einnig svo svigrúm sé til að þróa kennsluaðferðir og námsmat.

Hvatar í kennsluhluta

Fjármögnunarlíkan er stjórnþæki stjórnvalda, þar sem gefst tækifæri til að búa til ákveðna hvata fyrir skólana eftir því hvernig upphæðir eru ákvarðaðar. Þetta nær þó aðeins að hafa takmörkuð áhrif þar sem reiknilíkanið ákvarðar þá upphæð sem hver skóli fær úthlutað en skólarnir hafa svo frjálssar hendur til að dreifa því innan skólans. Raunin er sú að þegar hvatar eru notaðir er engin leið að vita hvort þeir skili sér í þeirri hegðun sem ætlast er til. Stúdentaráð hefur bent á áhættuna sem fylgir þessum hvötum. Þegar ekki fylgir fjármagn með starfsemi sem skólinn þarf þó að sinna býr það til gat í fjármögnun opinberu háskólanna sem erfitt er að sjá hvernig á að loka. Opinberir háskólar hafa ekki heimild til að afla tekna á annan máta en með þjónustugjöldum, og mega þau ekki ná yfir rannsóknir eða kennslu. Því er engin önnur leið fyrir opinbera háskóla til að standa undir kostnaði sem hlýst af rannsóknum og kennslu en að þiggja framlög frá stjórnvöldum. Þegar það framlag býðst ekki stendur skólinn frammi fyrir þeim erfiða valmöguleika að hætta að veita þjónustuna, t.d. með aðgangsstýringu, eða að fjármagna sig með ólögumætum hætti.

Hugtakið þreyttar einingar er lagt af og í stað þess taka loknar einingar við. Við þá breytingu hættir hið opinbera að greiða með þeim nemendum sem ekki standast námsmat. Þetta er gert með það að markmiði að búa til hvata fyrir skólana til að fá nemendur í meira mæli til að klára þau námskeið sem þeir eru skráðir í. Það er þó óvíst hvort þetta hafi tilætluð áhrif. Allt eins líklegt er að háskólarnir sjái ekki annan möguleika færán en að auka aðgangsstýringu. Getur það dregið verulega úr jöfnu aðgengi að háskólanámi, sem er einmitt sá þáttur sem ætti að vera meginmarkmið stjórnvalda með innleiðingu nýs reiknilíkans.

Þáttur brautskráningar er aukinn og hefur sú breyta það markmið að hvetja til þess að nemendur klári sitt nám, og það á tilsettum tíma. Það er þó óvíst er hvort aukin áhersla á brautskráningar skili sér í hvata fyrir háskólann til að styðja nemendur hraðar og betur í gegnum námið. Þá er mikilvægt að líta sérstaklega til þess náms sem hefur ekki það endanlega markmið að útskrifast, það nám sem stundað er í einstaklingsbundnum, félagslegum eða faglegum tilgangi krefst sama fjármagns og skilar hugviti í samfélagið líkt og annað nám. Mikilvægt er að svigrúm sé til að bjóða upp á slíkt nám þrátt fyrir að vægi brautskráninga sé aukið. Þá eru einnig til þau námskeið sem ekki hafa það markmið að allir nemendur útskrifist, t.d. þær námsleiðir sem eru með klásus. Aðeins er komið til móts við þessa áhættuþætti að hluta til, með rannsóknar- og kennsluviðbót.

Reikniflokkar

Námsbrautum verður nú skipt upp í fjóra reikniflokka í stað sextán og fagnar Stúdentaráð þeirri einföldun. Það skýtur þó skökku við hve lág framlög fylgja hverjum ársnema í reikniflokki A. Ráðið vekur sérstaka athygli á sérstöðu Háskóla Íslands, sem býður upp á ýmsar þjóðlega mikilvægar greinar, sem gjarnan eru ekki í boði annars staðar. Hlutverk Háskóla Íslands er að reka þær greinar þrátt fyrir að ekki sé rekstrargrundvöllur fyrir þeim á hverju ári. Það er því hlutverk stjórnvalda að fjármagna þær greinar eftir því. Ef innleiðing nýja líkansins fer fram að því óbreyttu eru þessar greinar fjárhagslega háðar öðrum greinum, sem ekki er hægt að túlka á annan hátt en sem ófullnægjandi fjármögnun.

Skv. upphæðunum sem birtast í *Töflu 3 - Reikniflokkar: stuðlar og framlög 2024* í greinargerðinni er ekki útlit fyrir að sett markmið um að útgjöld á hvern ársnema hérlendis nái meðaltali Norðurlandanna. Stúdentaráð vill í því ljósi vekja athygli á að ekki sé hægt að líta aðeins til nágrannalandanna þegar skoða á hlutföll í líkaninu en ekki þegar ákvarða á upphæðir, það verður að haldast í hendur þegar sömu útkomu er vænst. Stúdentaráð telur

Stúdentaráð Háskóla Íslands

sérstaklega mikilvægt að endurskoða flokkun hjúkrunar- og ljósmóðurfræði úr c flokki í d flokk, enda er álíka mikil eða jafnvel meiri verkleg kennsla þar en í læknisfræði.

Samfélagslegt hlutverk

Vill Stúdentaráð fagna því sérstaklega að veitt verði fjármagn til þeirra skóla sem bjóða upp á nám fyrir þroskahamlaða stúdenta. Ráðið hefur telur mikilvægt að boðið verði upp á fjölbreyttari valkosti í háskólanámi fyrir þann hóp. Ekki er fjallað um hvernig kostnaði sem fylgir skiptinimum verður mætt, mikilvægt er að sá þáttur sé skýrður. Einnig er mikilvægt að bæta við fjármögnun margvíslegra sérrúrræða fyrir stúdenta. Þar undir þyrfti geðheilbrigðisþjónusta einnig að falla, en Stúdentaráð telur mikilvægt að geðheilbrigðisúrræði séu aukin og öllum stúdentum aðgengileg. Þeim þáttum sem hér hafa verið nefndir verður að mæta með varanlegum fjárframlögum, ekki aðeins tímabundnum uppbótum sem hverfa eftir innleiðingu líkansins. Að lokum telur Stúdentaráð mikilvægt að skýra betur hvað átt er við með áherslu stjórnvalda, undir liðnum *Sókn í þágu háskóla og samfélags*. Ráðið fagnar því að útfærsla þess liðs fari fram í samráði við háskólana, enda gefst þannig tækifæri til að efla lýðræðisþátttöku innan háskólans.